

מדת בדת

לע"נ הגאון ר' משה בן ר' מאיר
צבי שפירא זצוק"ל
הערת
והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 283 פרשת ויגש תשע"ח

שבועות כד-ל

בנדרים על שבועות שנדרים חלים על דבר מצוה כדבר הרשות ויש חומרא בשבועות על נדרים שבועות חלות על דבר שאין בו ממש משא"כ בנדרים שהם חלים רק על דבר שיש בו ממש. יש לבאר במשנה בנשבע שאתן שאם מדובר בצדקה לעני א"כ הוא כבר מושבע מהר סיני שכתוב נתן נתן לו, ויש לומר שמדובר במתנה לעשיר.

יש להקשות איך חלה שבועה שלא אשן הרי ר' יוחנן אומר שהנשבע שלא יישן ג' ימים מכים אותו ויישן מיד, ויש לומר ששם מדובר ג' ימים ובמשנה מדובר שלא אמר ג' ימים.

לדעת רב הנשבע שפלוני זרק או לא זרק צרור לים חייב כיון שזה שייך בהן ולאן ולשמואל פטור כי לא שייך להשבע על כך להבא, ולכאורה הם חולקים במחלוקת ר"ע ור' ישמעאל במשנה שלר' ישמעאל חייב רק על העתיד ולר"ע חייב גם לשעבר ורב כר"ע ושמואל כר' ישמעאל, ויש לומר שלדעת ר' ישמעאל גם רב יודה שאם ר' ישמעאל פטור בלשעבר גם דבר ששייך בלהבא ק"ו שהוא לא סובר שחייב בדבר שאינו שייך בלהבא ונחלקו לדעת ר"ע שרב סובר כר"ע ושמואל סובר שר"ע מחייב בלשעבר רק דבר שישנו בלהבא ולא בדבר שאינו שייך בלהבא **עמוד ב** אך לכאורה נאמר שהם חולקים במחלוקת ר' יהודה בן בתירא ורבנן ששנינו בנשבע לבטל את המצוה ולא ביטל פטור ונשבע לקיים את המצוה ולא קיים שפטור ולר' יהודה בן בתירא מחייב שהוא למד ק"ו שאם על רשות שאינו מושבע עליה מהר סיני חייב ק"ו על מצוה שהוא כבר מושבע עליה מהר סיני שיהיה חייב אמרו לו שיש לפרוך שלדבר רשות ניתן לעשות לאו כהן אך לגבי מצוה אינו יכול לא לעשות, ולכאורה יוצא שרב סובר כר' יהודה בן בתירא ושמואל כרבנן, ויש לדחות שלדעת ר' יהודה בן בתירא הם לא נחלקו שאם הוא לא מצריך לאו כהן ודאי הוא לא מחלק בין להבא ולשעבר ונחלקו לדעת רבנן ששמואל כרבנן ורב סובר שרק בלאו והן חלקו רבנן כיון שכתוב להדיא להרע או להיטיב אבל לשעבר ולהבא שלומדים רק מריבוי הם יחייבו, ורב המנונא מקשה מברייתא שאחד אמר לא אכלתי היום ולא הנחתי תפילין היום וחבירו אמר משיבעך אני ואמר אמן חייב ואמנם לא אכלתי ישנו בלא אוכל אך בהנחת תפילין לא שייך להבא, ורב המנונא תירץ לעצמו שכתוב בברייתא לצדדים שלגבי לא אכלתי יש קרבן ולגבי לא הנחתי תפילין זה רק למלקות, ורבא מקשה מברייתא שכתוב איזו היא שבועת שוא נשבע לשנות את הידוע לאדם ואמר על עמוד של אבן שהוא של זהב, וביאר עולא שמדובר שזה ניכר לג' בני אדם ומשמע שאם לא ניכר עובר על שבועת ביטוי ולכאורה זה לא שייך בלהבא שהוא יהיה של זהב, ורבא תירץ לעצמו שאם ניכר הוא עובר משום שבועת שוא ואם לא ניכר עובר משום שבועת שקר, ואביי אומר שרב מודה באומר לחבירו שבועה שאני יודע לך עדות ונמצא שלא ידע שפטור כי אינו בכלל שאינו יודע לך עדות ונחלקו בנשבע ידעתי או לא ידעתי או בהעדתי ולא העדתי.

יש להקשות שאמנם לשמואל מובן שבדבר שאינו בלהבא לא חייב בלשעבר לכן התורה הפקיעה את שבועת העדות מכלל שבועת ביטוי אך לדעת רב מדוע התורה צריכה לכתוב פרשה נפרדת של שבועת העדות, ואמרו התלמידים לפני אביי שיש נ"מ לחייב שתיים אמר להם שלא יתכן לחייב שתיים שהרי כתוב לאחת מאלה שחייב רק על אחת ולא על שתיים, ולאביי יש לבאר לדעת רב כמו ששנינו שבכל שבועות נאמר ונעלם ולגבי שבועת העדות לא כתוב ונעלם ובא לחייב על המזיד כשוגג ואמרו התלמידים אולי נאמר שבמזיד יתחייב שתיים וכשוגג יתחייב אחד, אמר להם אביי הרי אמרתי לכם שכתוב לאחת מאלה ואיך נחייב שתיים במזיד, ורבא תירץ לדעת רב שזה דבר שהיה בכלל ויצא לדון בדבר החדש שאין לנו בו אלא חידושו וחייב רק על עדות, ולפ"ז יוצא שלאביי שייך שבועת ביטוי במקרה של

דף כד ר"ל לא תירץ כר' יוחנן שהוא סובר שאיסור כולל אומרים רק באיסור הבא מאליו ולא באיסור שהוא הביא על עצמו, ולר"ל מובן מדוע ר"ש פוטר אף שהוא סובר שלמלקות חייב בכל שהוא כי לגבי קרבן צריך כזית, אך לר' יוחנן קשה מדוע פטר ר"ש, ויש לומר שלר' יוחנן מדובר כאן באיסור כולל ור"ש לא סובר שחייב באיסור כולל ששנינו שר"ש אומר שהאוכל נבילה ביה"כ פטור, ולר"ל מובן שבועה זו שייכת בלאו והן אך לר' יוחנן אמנם שייך לאו אך קשה איך שייך הן שיעבור על האיסור, ויש לבאר כדברי רבא שדברי המשנה אוכלים שאינם ראויים הכוונה לנשבע שלא יאכל ואכל עפר פטור, ורב מרי מביא ראיה מהברייתא לעיל שאמר קונם אשתי נהנית לי אם אכלתי היום והוא אכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים אשתו אסורה עליו ויש לדחות ששם אכל את הנבילות קודם ואח"כ נשבע **עמוד ב** א"כ הוא החשיב את אכילת האיסור אך בנשבע שלא יאכל ואכל איסור מי אמר שאומרים שהוא החשיב את אכילת האיסור.

רבא אומר שהמחייב באיסור כולל למד את זה מאיסור מוסיף והפוטר סובר שאיסור מוסיף אומרים רק בחתיכה אחת ולא בשתי חתיכות, עוד אמר רבא שלמ"ד שחייב באיסור כולל אם נשבע שלא יאכל תאנים ואח"כ נשבע שלא יאכל תאנים וענבים מתוך שחלה שבועה על הענבים היא חלה גם על התאנים והחידוש הוא שלא נאמר שאומרים איסור כולל רק באיסור הבא מאליו ולא כשהוא עשה על עצמו את האיסור קמ"ל שגם בשבועה אומרים איסור כולל, ורבא בר רבה הקשה מהמשנה שאומרת יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם אחד כגון שאכל חלב שהוא נותר מהמוקדשים ביה"כ ור"מ מוסיף גם כשחל בשבת והוציאו בפיו ואמרו לו שאינו מהשם ואם נאמר שבשבועה אומרים איסור כולל א"כ ניתן לומר שחייב חמש אם נשבע שלא יאכל תמרים וחלב שמתוך שחלה שבועה על התמרים היא חלה גם על החלב, **ויש לומר** שהמשנה לא דברה על איסורים שעשה על עצמו אלא רק במה שבא מאליו, אך קשה שכתוב שחייב על הקדש, ויש לומר שמדובר בבכור שקדושתו מרחם, **ועוד ניתן לומר** שהמשנה נקטה דבר שאינו בשאלה ושבועה ישנה בשאלה ומה שכתוב מוקדשים מדובר בבכור, **ועוד ניתן לומר** שהמשנה פרטה קרבן קבוע ואילו שבועה היא קרבן עולה ויורד, אך קשה שמנו שם טמא שאכל קודש וזה עולה ויורד, ויש לומר שמדובר בנשיא וכדעת ר"א שהוא מביא שעיר ולא עולה ויורד, ורב אשי מבאר שהמשנה דברה על דבר שחויבו הוא רק בשיעור ואילו בשבועה יש חיוב גם על פחות מכשיעור, ואמנם שנו הקדש שלא צריך כזית אך צריך שיהיה פרוטה, ורב אשי מאויריא מבאר בשם ר' זירא שהמשנה דברה רק על דבר שזדונו כרת ושבועה בזדון זה רק לאו אך קשה שמנו שם אשם שזדונו לאו,

דף כה יש לומר שר' זירא דיבר על החטאות של המשנה שם ורבינא מבאר שהמשנה מדברת על איסור אכילה ושבועה חלה גם על דברים שאינם בני אכילה, אך קשה שהקדש חל גם על עצים ואבנים אלא יש לבאר שהמשנה דברה על איסור שחל על דבר שיש בו ממש ושבועה חלה גם על דבר שאין בו ממש כגון הנשבע שיישן או שלא יישן.

משנה חייב בין על דברים של עצמו ובין על דברים של אחרים ובין על דבר שיש בו ממש ובין על דבר שאין בו ממש, כגון שאמר שבועה שאתן לפלוני ושללא אתן שנתתי ושללא נתתי שאישן ושללא אישן שישנתי ושללא ישנתי, שאזרוק צרור לים ושללא אזרוק שזרקתי ושללא זרקתי, ור' ישמעאל סובר שחייב רק בנשבע על העתיד לבא שכתוב להרע או להיטיב, ור"ע סובר שאם לומדים את הפסוק כפשוטו לא יהיה חייב על דברים שאין בהם הרעה והטבה אמר לו ר' ישמעאל שהתורה רבתה אמר ר"ע אם התורה רבתה גם דברים שאין בהם הרעה והטבה א"כ היא מרבה גם נשבע על לשעבר. **גמרא** שנו בברייתא שיש חומרא

שבועת העדות לשעבר וקשה שאבי עצמו אמר לעיל שרב מודה לגבי שבועה שאני יודע לך עדות ונמצא שלא ידע שפטור כי זה לא שייך באיני יודע לך עדות, ויש לומר שאבי אכן חזר בו מהדברים הנ"ל,

דף כו ועוד י"ל שרב פפא אמר את אחד מהשמועות הנ"ל וכתבום על שם אביי.

שנו בברייתא שר"ע למד בפסוק להרע או להיטיב שמשמע רק דברים שיש בהם הרעה והטבה ואם אין בהם הרעה או הטבה יש ללמוד מהפסוק או נפש כי תשבע לבטא בשפתיים ואמנם משמע רק להבא, ולשעבר לומדים ממה שכתוב לכל אשר יבטא האדם בשבועה, ור' ישמעאל סובר שכתוב להרע או להיטיב ומשמע רק להבא אמר לו ר"ע א"כ תלמד רק דברים שיש בהם הרעה או הטבה אמר ר' ישמעאל שלומדים מריבוי הפסוק אמר ר"ע אם ריבו בלי הרעה והטבה נרבה גם לשעבר ולכאורה מה יענה ר' ישמעאל, ור' יוחנן אומר שר' ישמעאל שימש את ר' נחוניא בן הקנה שדרש את כל התורה בכלל ופרט והוא גם דרש בכלל ופרט ור"ע שימש את נחום איש גמזו שדרש בריבוי ומיעוט והוא גם דרש בריבוי ומיעוט כמו ששנינו בברייתא שמא נפש לומדים ריבוי להרע או להיטיב מיעוט, לכל אשר יבטא האדם זה ריבוי, וריבה הכל ומיעט דבר מצוה ור' ישמעאל דרש בכלל ופרט או נפש כי תשבע לבטא כלל להרע או להיטיב פרט לכל אשר יבטא כלל ודנים כעין הפרט שהוא להבא והכלל מועיל לרבות דברים שאינם בהרעה והטבה והפרט ממעט אפילו דברים שיש בהם הרעה והטבה אך הם לשעבר, אך קשה שנרבה לשעבר ונמעט מה שאין בו הרעה והטבה ור' יצחק מבאר שמרבים כמו להרע או להיטיב שיש בו איסור של לא יחל דברו אך לגבי לשעבר לא שייך לא יחל דברו אלא רק משום בל תשקרו, ורב יצחק בר אבין מבאר שלומדים את זה מהפסוק עצמו שכתוב או נפש כי תשבע לבטא בשפתיים שהשבועה קודמת לביטוי ואם הביטוי קודם לשבועה כגון לשעבר אכלתי ולא אכלתי שהמעשה קדם לשבועה.

שנו בברייתא שמהפסוק האדם בשבועה ממעטים אנוס ומה שכתוב ונעלם למעט מזיד ומה שכתוב ממנו ממעט שהתעלמה השבועה, ואין לומר שגם בהעלם חפץ כי כתוב בשבועה ונעלם שרק בהעלם שבועה חייב ולא בהעלם חפץ.

מה שמיעטו אנוס זה כמו רב כהנא ורב אסי שכשקמו מלפני רב אחד נשבע שרב אמר כך והשני נשבע שרב אמר אחרת אמר לו השני וכי נשבעתי לשקר אמר לו לבך אנסך.

מה שמיעטו בברייתא העלם חפץ הקשו על כך בא"י ששייך העלם על השבועה בלי החפץ כגון שאמר שבועה שלא אוכל פת חיטים והוא סבור שהוא נשבע שיאכל והוא שכח את שבועתו אך זכר את החפץ, וא"כ שכחת חפץ בלי שבועה היינו ששכח שנשבע על חיטים וחשב שהשבועה היא על שעורים והוא זכר את שבועתו אך שכח את החפץ, אך קשה שגם זה העלם שבועה, ור"א אומר שאכן אין הבדל בין העלם חפץ להעלם שבועה ורב יוסף אומר שניתן להעמיד כשנשבע שלא יאכל פת חיטים והושיט ידו לסל לקחת פת שעורים ועלתה בידו פת חיטים וחשב שהיא של שעורים וא"כ יש כאן העלם חפץ אך לא שכח כלל את שבועתו, ואביי דוחה שמה שמחייבים אותו קרבן זה על מה שתפס בידו וא"כ זה נקרא העלם שבועה, וללישנא בתרא טען אביי סוף סוף חיוב הקרבן הוא על פת זו ובה יש לו העלם שבועה, ורב יוסף סבר שכיון שאם הוא היה יודע שהפת היא של חיטים הוא היה פורש א"כ זה העלם חפץ.

רבא שאל את ר"נ מה הדין כשיש לו העלם חפץ יחד עם העלם שבועה, אמר ר"נ הרי יש כאן העלם שבועה וחייב, אמר רבא הרי זה העלם חפץ וא"כ יפטר ורב אשי אמר שיש לברר אם כשאומרים לו נשבעת הוא פורש מחמת שבועה א"כ זה העלם שבועה אך אם הוא פורש מחמת חפץ זה העלם חפץ, אמר רבינא הרי הוא פורש מהשבועה מחמת החפץ והוא פורש מהחפץ מחמת השבועה אלא אין הבדל ביניהם.

עמוד ב רבא שאל את ר"נ איך שייך שגגת שבועת ביוטי לשעבר הרי אם הוא ידע זה מזיד ואם לא ידע הוא אנוס, ואמר ר"נ שמדובר שהוא אמר אני יודע ששבועה זו אסורה אך איני יודע שיש עליה חיוב קרבן, ולכאורה זה כדעת מונבז ששגגת קרבן

נקרת שגגה, ויש לומר שכאן גם רבנן יודו שהם חלקו על מונבז רק בכל התורה שזה לא חידוש אך כאן שזה חידוש שהרי לא מצאנו בכל התורה שיש קרבן על לאו שהרי לומדים מע"ז א"כ שגגת קרבן נקראת שגגה.

רבינא שאל את רבא מה הדין באופן שנשבע על ככר והוא מסוכן אמר לו שודאי אם היה שואל היינו מתירים לו א"כ כשאכלה בהעלם שבועה ודאי פטור אלא השאלה היא כשהוא מצטער עליה לאכלה והיה אוכל אותה גם בלי שגגת שבועה האם חייב קרבן אמר לו ששנינו שרק השב בדיעתו מביא קרבן על שגגתו ומי שלא שב מדיעתו לא מביא קרבן על שגגתו.

שמואל אומר שאם גמר בלבו להשבע הוא צריך להוציא בשפתיו שכתוב לבטא בשפתיים, ויש להקשות ששנינו שאם כתוב בשפתיים לא חייב כשזה רק בלבו ואם גמר בלבו לומדים מהפסוק לכל אשר יבטא האדם בשבועה, ויש להקשות שברישא נאמר בשפתיים ולא בלב ואח"כ כתוב גמר בלבו מנין, אלא יש לפרש שמהמלה בשפתיים לומדים שלא חייב בגמר בלבו להוציא בשפתיו ולא הוציא, ואם גמר בלבו סתם לומדים מלכל אשר יבטא אך זה קשה לשמואל שאמר שצריך גמר בלבו ומבאר רב ששת שיש לשנות בשפתיים ולא שגמר בלבו להוציא פת חיטים ולא פת שעורים ואם גמר בלבו להוציא פת חיטים והוציא פת סתם לומדים מלכל אשר יבטא האדם, ויש להקשות ששנינו על הפסוק מוצא שפתיך תשמור ועשית שמדובר שהוציא בשפתיו, וגמר בלבו לומדים מכל נדיב לב, ויש לומר שיש שם גזירת הכתוב כל נדיב לב ואין ללמוד שבועה משם כי תרומה וקדשים זה שני פסוקים הבאים כאחד ואינם מלמדים ולמ"ד ששני כתובים הבאים כאחד מלמדים יש לבאר שלא לומדים חולין מקדשים.

דף כז משנה הנשבע לבטל את המצוה ולא ביטלה פטור והנשבע לקיימה ולא קיים פטור ולר' יהודה בן בתירא חייב שיש ללמוד מק"ו שאם על דבר רשות שאינו מושבע עליו מהר סיני חייב כ"ש שחייב על מה שהוא כבר מושבע מהר סיני, אמרו לו שרק בשבועת הרשות שעשה בה לאו כהן חייב ובשבועת מצוה שלא עשה בה לאו כהן אם נשבע לבטל ולא ביטל פטור. **גמרא** שנו בברייתא שהנשבע לבטל מצוה ולא ביטל פטור שכתוב להרע או להיטיב וכמו שהטבה זה רשות כך הרעה חייב רק מה שהוא ברשות והנשבע לקיים מצוה ולא קיים פטור שבהטבה חייב כמו על הרעה וזה דוקא בדבר של רשות, ונשבע לקיים את המצוה זה לא תלוי בו, ואין לומר שהנשבע להרע לעצמו ולא הרע שיפטר שיש ללמוד הרעה כמו הטבה כמו שהטבה זה רשות כך הרעה זה רשות ולהרע לעצמו זה רשות והנשבע להרע לאחרים ולא הרע פטור כיון שלומדים הרעה מהטבה שזה דוקא ברשות, והנשבע להיטיב לאחרים ולא היטיב חייב שכתוב או להיטיב והרעת לאחרים היינו אכה את פלוני ואפצע את מוחו, ואין לומר שהפסוק דבר גם בהטבה והרעה של מצוה שמקיישים הרעה להטבה שכמו שהטבה לא שייכת בביטול מצוה כך בהרעה לא מדובר בביטול מצוה כי ההרעה עצמה היא טובה וא"כ כמו שהרעה אינה בקיום מצוה כך הטבה אינה בקיום מצוה כי ההטבה עצמה היא הרעה, ואין לומר שא"כ לא מצאנו גם בהטבה של רשות, אלא יש לדייק ממה שצריך את הפסוק או לרבות הטבה לאחרים א"כ ודאי הפסוק דיבר בהטבה של רשות שאם נאמר שזה מדבר בדבר מצוה יש ללמוד ק"ו שאם רבינו הרעת לאחרים ק"ו לרבות הטבת אחרים, אך יש להקשות שצריך את הפסוק או ללמוד לחלק שלא יתחייב רק כשיש הטבה והרעה יחד, ולר' יונתן דלהלן מובן שלא צריך פסוק לחלק אך לר' יאשיה קשה שצריך פסוק לחלק שר' יאשיה למד בפסוק איש אשר יקלל את אביו ואת אמו ומנין לרבות אביו לבד או אמו לבד שכתוב שוב אביו ואמו קלל אביו קלל אמו קלל, ור' יונתן אומר שבכל מקום משמע שניהם כאחד ומשמע כל אחד מהם לבד **עמוד ב** עד שהפסוק יפרט יחדיו, ויש לומר שר' יאשיה סובר כר"ע שדרש ריבוי ומיעוט אך זה מובן אם הפסוק מדבר בדבר רשות וא"כ ממעטים דבר מצוה אך אם הפסוק מדבר גם על מצוה מה מצאנו למעט.

רבנן טענו לר' יהודה בן בתירא שדבר מצוה אינו לאו והן ור' יהודה סבר שכמו שהטבת אחרים אינה בכלל הרעת אחרים ובכ"ז התורה רבתה א"כ גם בקיום מצוה אף שאינו בביטול

מצוה התורה רבתה, ורבנן סוברים ששם הוא שייך בלא היטיב אך במצוה לא שייך לא אקיים.

משנה אם נשבע שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה ואמר שוב שבועה שלא אוכלנה ואכלה חייב אחת וזה שבועת ביטוי שחייבים על זדונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד ושבועת שוא חייבים על זדונה מלקות ופטור על שגגתה. **גמרא** יש להקשות מדוע המשנה פותחת בלשון שבועה שלא אוכל וממשיכה שבועה שלא אוכלנה, ויש לומר שאכן דוקא כשנשבע תחילה באופן זה שבועה שלא אוכל ואח"כ אמר שבועה שלא אוכלנה ואז חייב אחת אך אם נשבע שלא אוכלנה ואח"כ אמר שלא אוכל חייב שתיים כי הוא מוסיף בשבועה גם חלק מהככר כמו שאמר רבא שאם נשבע שלא אוכל ככר זו חייב כשאוכל ממנה כזית ואם נשבע שלא אוכלנה חייב רק באכל את כולה.

מה שהמשנה מוסיפה שבועה נוספת שלא אוכלנה יש לומר שהמשנה מחדשת שרק חיוב אין אך השבועה קיימת ואם תמצא רוח לחול היא תחול כמו שאמר רבא שאם נשאל על הראשונה חלה עליו השבועה השניה, ולכאורה יש להוכיח כדברי רבא מהמשנה שמי שנזר שתי נזירות ומנה את הראשונה והפריש עליה קרבן ואח"כ נשאל על הראשונה עולה לו השניה בראשונה, ויש לדחות שדוקא לגבי נזירות שהשניה קיימת שהרי כשיגמור למנות את הראשונה הוא צריך למנות את השניה בלי שאלה אך כאן השבועה השניה לא חלה לולא ישאל על הראשונה.

רבא אומר שאם נשבע על ככר ואכלה אם נשאר ממנה כזית ישאל עליה אך אם אכלה כולה לא ישאל עליה, ורב אחא בר רבא שאל את רב אשי שאם רבא דיבר שנשבע שלא יאכל א"כ הוא עבר כבר על השבועה ממתי שאכל כזית ואם הוא אמר שלא אוכלנה מדוע כתוב שצריך שישאר כזית,

דף כח אף אם נשאר כל שהוא הוא לא עבר עדיין על שבועתו, יש לומר שמדובר שנשבע שלא אוכל ומתוך שמועיל שאלה על מה שנשאר מועיל גם על מה שכבר אכל או שמדובר שנשבע שלא אוכלנה ורק אם נשאר כזית זה ככר לא חשוב להשאל עליו אך אם לא נשאר כזית זה ככר לא חשוב להשאל עליו, ויש להוכיח ממי שנזר שתי נזירות ונשאל על הראשונה אחר שמנה את הראשונה עלתה לו השניה בראשונה ויש לומר שמדובר שעדיין לא כיפר, אך ישנה ברייתא שאומרת שמדובר גם בכיפר, ויש לומר שעדיין לא גילח וכדעת ר"א שתגלחת מעכבת, אך ישנה ברייתא שהשאלה על הראשונה מועילה גם בגילח, מבאר רב אשי שאין להוכיח מנזירות שהראשונה גרמה לשניה שלא תחול והיא כבר איננה ע"י התרת החכם, ואמימר סובר שגם באכל את כל הככר יכול להשאל שאם מדובר שאכל בשוגג הוא עדיין מחוסר קרבן ואם מדובר במזיד הוא עדיין מחוסר מלקות אך אם כפתוהו על העמוד לא יכול להשאל עליה כדברי שמואל שכפתוהו על העמוד ורץ מב"ד הוא נפטר ממלקות אך יש לומר שאם לא רץ לא נפטר ממלקות והוא יכול להשאל.

רבא אומר שאם נשבע שלא יאכל ככר זו אם יאכל זו ואכל את הראשונה בשוגג ואת השניה במזיד פטור ואם אכל את הראשונה במזיד ואת השניה בשוגג חייב ואם אכל את שתיהן בשוגג פטור, **עמוד ב** ואם אכל את שתיהן במזיד זה תלוי שאם אכל את הככר של התנאי ואח"כ אכל את של האיסור הוא חייב ואם אכל את של האיסור ואח"כ אכל את של התנאי זה תלוי במחלוקת ר' יוחנן ור"ל שאם התראת ספק שמה התראה חייב ואם התראת ספק אינה התראה הוא פטור.

אם תלה את הככרות זו בזו שאמר לא אוכל זו אם אוכל זו ולא אוכל זו אם אוכל זו ואכל אחת בזדון עצמה ובשגגת חברתה ואכל את השניה בשגגת עצמה ובזדון חברתה, ואם אכל אחת בשגגת עצמה ובזדון חברתה חייב, ואם אכל את שתיהן בשוגג פטור ואם אכל את שתיהן במזיד חייב על השניה, ועל הראשונה זה תלוי במחלוקת אם התראת ספק שמה התראה או לא, ורב מרי רצה להוכיח כן מהמשנה בנדרים, נדרי שגגות כיצד שאם אמר קונם אם אכלתי ואם שתיתי והוא נזכר שהוא אכל ושתה או שאמר איני אוכל ואיני שתה ואח"כ שכח ואכל ושתה מותר, ושנו על כך שכמו שנדרי שגגות מותרים כך שבועות שגגות מותרים ובפשטות מדובר כמו במקרה של רבא שתלה אחת בשניה.

עיפא שנה את מסכת שבועות אצל רבה ואבימי אחיו פגש בו ושאל אותו מה הדין באמר שבועה שלא אכלתי שבועה שלא אכלתי, אמר לו חייב אחת אמר אבימי שדבריך משובשים הרי יצאה מפיו שבועה לשקר, ושאל אותו אבימי מה הדין בנשבע שלא אוכל תשע ועשר תאנים אמר לו חייב על כל אחת אמר לו שזה שיבוש שהרי כשנשבע שלא יאכל תשע כלול בזה שלא יאכל עשר, שאל אותו מה הדין בנשבע שלא יאכל עשר ותשע אמר לו חייב אחת אמר לו שזה שיבוש שכשנשבע של יאכל עשר משמע שתשע יאכל, ואביי אומר שיתכן להעמיד את דברי עיפא באופן שאמר רבה שאם נשבע שלא יאכל תאנים וענבים ואח"כ חזר ונשבע שלא יאכל תאנים

דף כט ואכל תאנים והפריש קרבן ואח"כ אכל ענבים לבדם שאז בענבים זה חצי שיעור ולא חייב קרבן על חצי שיעור וא"כ כשאמר שבועה שלא אוכל עשר הוא נשבע שוב שלא יאכל תשע ואכל תשע והפריש קרבן ואח"כ הוא אכל את העשירית שזה חצי שיעור ולא חייב על כך.

משנה איזו היא שבועת שוא: שנשבע לשנות את הידוע לאדם כגון עמוד של אבן שהוא של זהב ועל האיש שהוא אשה ועל אשה שהיא איש, וכן אם נשבע על דבר שאי אפשר כגון אם לא ראיתי גמל פורח באויר ואם לא ראיתי נחש כמו קורת בית הבר, אם אמר לעדים בואו להעיד לי ואמרתי לו שבועה שלא נעידך, וכן אם נשבע לבטל מצוה כגון שלא לעשות סוכה ושלא ליטול לולב ושלא להניח תפילין כל הני"ל זה שבועת שוא שחייבים על זדונה מלקות ועל שגגתה פטור ואם נשבע שאוכל ככר זו ואמר שבועה שלא אוכלנה על הראשונה חייב שבועת ביטוי ועל השניה שבועת שוא ואם אכלה עבר על שבועת שוא ואם לא אכלה עבר על שבועת ביטוי. **גמרא** עולא אמר לגבי הנשבע על עמוד שמדובר כשזה ידוע לג' בני אדם.

לגבי שבועה אם לא ראיתי גמל פורח באויר לא כתוב שהוא נשבע שראיתי מבאר אביי שיש לשנות שבועה שראיתי, ורבא מבאר שמדובר שאמר יאסרו כל פירות בעולם עלי אם לא ראיתי גמל פורח באויר, ומקשה רבינא אולי כוונתו לציפור גדולה והוא קרא לה שם גמל והוא נשבע על דעת עצמו, ואין לומר שהולכים אחר פיו ולא על מה שהוא התכוון שהרי שנינו לקמן שכשב"ד משביעים אומרים לו לא על דעתך אתה נשבע אלא על דעתנו ועל דעת ב"ד, ולכאורה הסיבה כדי שלא יהיה מקרה שהוא נתן לו חתיכות עץ והוא קרא להם שם מעות, ויש לדחות שהסיבה שמשביעים כך זה בגלל המקרה של הקנה של רבא, ויש להוכיח ממה ששנינו שכשמששה השביע את ישראל אמר להם דעו שאיני משביע על דעתכם אלא על דעת המקום ועל דעתי והוא לא אמר להם קיימו מה שצוה האלוך והיינו כדי שלא ישבעו על דעת ע"ז, אך יש לדחות שע"ז גם נקראים אלוה שכתוב אלוהי כסף ואלוהי זהב, ואין לומר שישביעם קיימו תורה כי אז יהי משמע תורה אחת, ואין לומר

שישביעם קיימו תורות שאז יהיה משמע תורת חטאת או אשם, ואין לומר שיאמר להם קיימו את כל התורה כי אז זה משמע רק ע"ז, כמו ששנינו שחמורה ע"ז שכל הכופר בה כמודה בכל התורה, ואין לומר שיאמר להם קיימו מצוה כי אז היה משמע מצוה אחת ואין לומר שיאמר להם קיימו מצוות שאז היה משמע שתיים ואין לומר שאמר לה קיימו את כל התורה כי אז היה משמע רק ציצית כמו ששנינו שמצות ציצית שקולה ככל התורה, אך ניתן לומר שישביעם קיימו תרי"ג מצוות, אך יש לומר שבכל מקרה קשה שמשא יכל לומר להם על דעתי ומדוע אמר להם על דעתי ועל דעת המקום **עמוד ב** אלא הסיבה שהשביעם כך הוא כדי שלא יהיה הפרה לשבועתם.

משמע במשנה שאין נחש כקורת בית הבר ויש להקשות שבשני שבור המלך היה נחש שהחזיק י"ג אורות של תבן, ויש לומר שהוא נשבע שראה נחש טרוף מנומר בחריצים, אך קשה שכל הנחשים מחורצים ויש לומר שאמר שגבו טרוף וכל הנחשים יש להם חריצים רק בגרונם.

בדברי המשנה שנשבע שיאכל ככר ואח"כ נשבע שלא יאכלנה יש להקשות מדוע אינו חייב גם על שבועת שוא, ור' ירמיה מבאר שיש לשנות שחייב בזה אך על שבועת ביטוי.

משנה שבועת ביטוי נוהגת באנשים ונשים בקרובים ורחוקים בכשרים ופסולים בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד ומפי עצמו וחייבים על זדונה מלקות ובשגגתה עולה ויורד, שבועת שוא נוהגת באנשים נשים ברחוקים וקרובים בכשרים ופסולים בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד ומפי עצמו חייבים על זדונה מלקות ועל שגגתה פטור ובשתייהם המושבע מפי אחרים חייב כגון אם אמר לא אכלתי היום או לא הנחתי תפילין היום משבעך אני ואמר אמן חייב. **גמרא** שמואל אומר שהעונה אמן אחר שבועה הוא כמוציא שבועה מפיו כמו שכתוב ואמרה האשה אמן אמן ורב פפא אומר בשם רבא שמוכח כן ממשנה וברייתא, ששנינו במשנה לקמן שבועת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים ברחוקים ולא בקרובים בכשרים ולא בפסולים ואינה נוהגת אלא בראויים להעיד ובפני ב"ד ושלא בפני ב"ד מפי עצמו, ולר"מ מפי אחרים לא חייב עד שיכפרו בב"ד ושנינו בברייתא שבועת העדות כיצד אמר לעדים בואו והעידוני ואמרו שבועה שאין אנו יודעים לך עדות משיבוע אני עליכם ואמרו אמן בין בפני ב"ד ובין שלא בפני ב"ד בין מפי עצמו ובין מפי אחרים וכיון שכפרו בהם חייבים דברי ר"מ, ולכאורה קשה בדעת ר"מ אלא ההבדל הוא שאם אמר אמן זה כנשבע בעצמו וכשלא ענה אמן זה כלא נשבע בעצמו, ורבינא אומר בשם רבא שניתן להוכיח כן ממשנתנו שכתוב שחייב על שבועת ביטוי מפי עצמו ומשמע שלא מפי אחרים ובסיפא כתוב שבזה וזה מושבע מפי אחרים חייב א"כ ברישא מדובר שלא ענה אמן ובסיפא מדובר שענה אמן, ושמואל בא לחדש את הדיוק במשניות.

דף ל פרק שבועת העדות

משנה שבועת העדות נוהגת באנשים אך לא בנשים ברחוקים ולא בקרובים בכשרים ולא בפסולים והיא נוהגת רק בראויים להעיד והשבועה היא בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד ומפי עצמו ולר"מ במושבע מפי אחרים צריך כפירה בפני ב"ד ולחכמים בין מפי עצמו בין מפי אחרים חייבים רק בכפרו בב"ד והחייב הוא על זדון השבועה וגם בשגגתה ורק כשיש זדון בעדות ולא חייבים על שגגת עדות והחייב על זדון השבועה הוא קרבן עולה ויורד. **גמרא** שנו בברייתא שלומדים מהפסוק ועמדו שני האנשים שמדובר בעדים ואין לומר שהכוונה לבעלי הדינים כי כבר כתוב אשר להם הריב וא"כ ועמדו שני האנשים מדובר בעדים ואם יש פירכא על כך יש ללמוד בגזירה שוה שכתוב כאן שני וכתוב בפרשה קודם שני וכמו ששם זה עדים כך כאן מדובר בעדים, והפירכא היא שלא כתוב ועמדו שני האנשים ואשר להם הריב א"כ כל הפסוק מדבר בבעלי דינים לכן יש ללמוד בגזירה שוה שני שני, וישנה ברייתא נוספת שועמדו מדבר בעדים ואין לומר שהכוונה לבעלי הדינים כי לא תמיד באים רק שנים לדין ולעתים באים שלושה ואם יש לך פירכא יש ללמוד בגזירה שוה שני שני והפירכא היא שאולי הפסוק מדבר על שנים שהם התובע והנתבע לכן לומדים מגזירה שוה שני שני, וישנה ברייתא נוספת שועמדו מדבר על העדים ואין לומר שזה על בעלי הדינים כי לא רק אנשים באים לדין אלא גם נשים ואם יש פירכא יש ללמוד מגזירה שוה שני שני, והפירכא היא שאולי אין אשה באה לדין שהרי נאמר כל כבודה בת מלך פנימה לכן יש ללמוד בגזירה שוה שני שני, שמדובר בעדים.

שנו בברייתא שיש ללמוד מהפסוק ועמדו שני האנשים שמצוה על בעלי הדינים לעמוד ור' יהודה אמר שהוא שמע שהב"ד יכולים להושיב את שני הבעלי דינים ונאסר רק כשאחד עומד ואחד יושב או שאחד מדבר כל צרכו ולשני הדיין אומר קצר דברך.

שנו בברייתא שלומדים מהפסוק בצדק תשפוט עמיתך שלא יעמוד אחד והשני יושב או שאחד מדבר כל צרכו ולשני אומר הדיין קצר דברך, ועוד יש ללמוד מהפסוק בצדק תשפוט שאדם ידון את חבירו לכף זכות, ורב יוסף למד מהפסוק בצדק תשפוט, שעם שאתך בתורה ומצוות השתדל לדונו יפה יפה.

לרב עולא בר רב עילאי היה דין לפני ר"נ ורב יוסף שלח לר"נ עולא חבירינו עמית בתורה ומצוות אמר ר"נ מדוע הוא שלח להחניף לי אח"כ אמר לעצמו שהוא התכוון שאדון אותו קודם **עמוד ב** או שאעשה בו שודא של דיינים שהוא דין שלא תלוי בראיות אלא בנטיית לב הדיינים.

עולא אומר שר' יהודה וחכמים נחלקו בבעלי דינים אך העדים חייבים לעמוד שכתוב ועמדו שני האנשים, ורב הונא אומר שנחלקו בשעת משא ומתן אך בשעת גמר דין לכו"ע הדיינים בישיבה ובעלי הדינים בעמידה שהרי עדים זה כמו גמר דין ועליהם נאמר ועמדו שני האנשים.

לאשת רב הונא היה דין לפני ר"נ אמר ר"נ איך אעשה אם אקום מפניה יסתתמו טענת כל דינה ואם לא אקום אעבור על הדין של אשת חבר כחבר אמר למשרתו שיפריח עוף בר אוז ויזרוק לפניו ואז הוא יקום, ויש להקשות איך ר"נ ישב בגמר דין הרי לכו"ע הדיינים בישיבה, ויש לומר שר"נ ישב כאילו הוא קושר מנעליו ואז הוא אמר איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב.

רבה בר רב הונא אומר שת"ח ועם הארץ שיש להם דין מושיבים את הת"ח ואומרים גם לבעל דינו לשבת ואם הוא עומד זה לא באחריותנו, ולרב בר שבא היה דין לפני רב פפא ורב פפא הושיב אותו וגם את בעל דינו ושמש ביה"ד בעט והעמיד את העם הארץ ורב פפא לא אמר לו שישב ולכאורה קשה שיסתתמו טענותיו יש לומר שהוא אמר לעצמו הרי רב פפא הושיבני ורק שמש בית הדין לא מפוייס עמי.

רבה בר רב הונא אומר שאם יש דין לת"ח עם עם הארץ לא יקדים הת"ח לשבת כי אז זה נראה כאילו הדין מסודר עבורו וכל זה כשלא קבוע לו זמן אצלו אך אם קבוע לו זמן אומר בעל דינו שהוא עסוק בזמן לימודו, עוד אמר רבה בר רב הונא שת"ח שיודע עדות ויש לו זלזול ללכת לב"ד שקטנים ממנו להעיד לפנייהם אינו צריך ללכת ורב שישא בר רב אידי אומר ששנינו כן שאם מצא שק או קופה ואין דרכו ליטול לא יטול, וכ"ז לגבי ממון אך בחשש איסור אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' כל מקום שיש חילול ה' לא חולקים כבוד לרב.

רב יימר ידע עדות למר זוטרא והוא בא לפני אמימר והוא הושיב את כולם אמר לו רב אשי שעולא אמר שבעדים לכו"ע בעמידה אמר אמימר שזה רק עשה ועשה של כבוד תורה עדיף.

שנו בברייתא מנין שהדיין לא יעשה סנגוריא לדבריו אם טעה שכתוב מדבר שקר תרחק, וכן לומדים משם שלא ישב תלמיד בור לפניו שכתוב מדבר שקר תרחק, ואסור לדיין שיודע שחבירו גזלן או שיש עד שיודע שחבירו גזלן אסור לו להצטרף עמו להעיד שכתוב מדבר שקר תרחק ואם דיין רואה שהדין מרומה לא יאמר כיון שהעדים מעידים אחתוך הדבר והקולר יהיה תלוי על העדים שכתוב מדבר שקר תרחק.